

KATHOLIKUS NÉPLAP

PEST, 1857.

42. szám. II. Felev.

OCTOBER 21.

Atyai üdvös tanácsok.

V.

A kevélységet soha elmédben vagy beszédedben uralkodni ne hagyj, mert abból vett eredetet minden veszedelem. Tóbiás 4-14.

Hínné, hogy az ég — mely a dicsőség és boldogság hona, a legtisztább lelkek paradicsoma: hová semmi megfertőztetett nem juthat, mert ott minden ártatlanságban és tisztaságban fénylik — hogy az ég legyen a vétkes nagyravágyás szülőhelye, a kevélység első bölcsője. Pedig úgy vagyon. A égben született a kevélység az angyalok társaságában, kik Lucifer vezérek nagyravágyását követvén, s dicsőségökkel meg nem elégedve, pártot ütöttek a Mindenható ellen, és őt hatalomban s dicsőségben megelőzni törekedtek.¹⁾ Az égben találta első bölcsőjét az első pár embernél, kik a kígyóörben öltözött, s boldogságukat irigylő sátántól ösztönöztetve, a istenség tulajdonára, a mindentudásra nagy kevélyen vágyódván, hálátlanul engedetlenkedtek legkegyesebb Teremtőjük iránt, és ettek a tiltott fa gyümölcséből, mely a paradicsom közepén állott. Mely nagyravágyó s hálátlan engedetlenségökért kiűzettek a paradicsom édenéből a megátkozott föld színére, fáradságos munkára kárhoztattak és halál mondatott

fejükre és utódaikra. Lehozván magokkal a kevélység bűnét is, melynek káros uralmát mai nap is tapasztalhatni az emberiségben, elannyira, hogy alig lehet találni, kinek keblét az ne dagasztaná, és a nagyravágyás lelkétől ne ostromoltatnék. — Ez lehetett tehát egyik oka annak, hogy a jó atya, az öreg Tóbiás, a kevélység lelkétől megóvni akarván fiát, azt tanácsolá neki, hogy a kevélységet soha elméjében vagy beszédjében uralkodni ne hagyja, jól tudván: hogy „a kevély szemeket és kérkedő nyelvet gyűlöli az Isten,”²⁾ és „a hol kevélység vagyon, ott vagyon a gyalázat is:”³⁾ mert „utálatos az Úr előtt a kevélység és lépteit romlás követi.”⁴⁾

Különösen pedig két nemét említette a jámbor Tóbiás a kevélységnek: az elme és beszéd kevélységét, midőn így szólt: „a kevélységet elmédben és beszédedben uralkodni ne hagyj,” mert e kettőben tűnik ki legjobban a kevélység: e kettőben hat legveszedelmesebben a lélekre. Az elme, képzett bölcseségében fuvalkodik föl, és gyengeségét megismerni nem akarván, nemesak az isteni igazságokkal dacolni, de magával az istenséggel is mérközni vakmerőkodik; és ezen vakmerőségét beszédjében is nyilvánítani nem iszonyodik; pedig a ki tudományába bizakodva, avval kérkedik, az

¹⁾ J. kab. 6. — ²⁾ Péld. 6-17. — ³⁾ Péld. 11-2. — ⁴⁾ Péld. 16-5-48.

szent Pál apostol mondásaként azt mutatja ki, hogy semmit sem tud, vagy a mit tud is, nem úgy tudja, mint kellene tudnia.⁵⁾ Az ilyen bölesesség „nem a léleké, hanem a testé, és halált hoz nem a testnek, hanem a léleknek.”⁶⁾ és mivel az a gonoszság tudományán alapszik a bűnösök bölesége, melyben gonoszság és utálatosság vagyon.⁷⁾ Ilyen volt Fáraó fölfuvalkodott bölesége, ki a Mindenhatót Urának megismerni nem akarván, nagy kevélyen mondta: „nem ismerem az Urat.”⁸⁾ Ilyen volt Nabuchodonosor Babilon királyának kevélye, kiről mondotta Isaiás proféta, hogy fölmelvén nagy büszkén fejét, így szólt elbizakodva: „fölmegyek az égbe, az Isten csillagai fölé magasztalom királyi széket, hasonló leszek a Fölségeshez.”⁹⁾ Ilyen volt Herodes kevélye, kinek beszédjére midőn egykor a nép hizelgő magasztalással azt kiáltotta: „Isten szava, nem emberé.” —¹⁰⁾ abban kevélyen gyönyörködött. De mindnyájan el is vették kevélye-gök érdemlett büntetését, az irások bizonyításaként. S kihalt-e egészen a föld színéről az ily kevély bölcsék nemzetsége? Nincsenek-e mai napig igen számosan, „kik bölcsék magok szemében, és okosak magok előtt:”¹¹⁾ kik kevély hangon hirdetik: „bölcsék vagyunk; pedig hazudást szólnak, mert megutálván s megvetvén az Ur igéjét,” — melyben vagyon az igaz böleség — „semmi böleség nincsen náluk és bennök.”¹²⁾ Azért „bolondságnak nevezi az Ur az ilyenek böleségét:”¹³⁾ mert az értelem kevélységéből ered, és a beszéd hiuságában tör ki. — Innen szent Agoston atya „minden bűnök kezdetének, okának és végének állítja lenni a kevélységet, mely az angyalokból is sátánokat csinál.”¹⁴⁾ Szent Gergely pedig oly gonoszságnak hirdeti, mely mások gyalázásában hatalmas és fáradhatatlan, de a gyalázás eltűrésében gyenge, erőtlén és türehtelen: ki a parancsok osztásában serény, de az engedelmes-ségben tunya és rest; ki kívánatainak kielégítésében buzgó, de mások jó tanácsainak elfogadására késedelmes és vonakodó; azért a szent írás nyomán „minden vétkek kezdetének a kevélységet állítja.”¹⁵⁾ — Mely méltán kötötte tehát fia szívére az öreg Tóbiás, hogy „a kevélységet soha elméjében vagy beszédjében uralkodni ne hagyja, mert abból vett eredetet minden veszedelem.” Mert valamint egyéb vétkek, habár a szívben fogozzanak, de tettekben is kitörnek: úgy a kevélység nemesak a szívben rejlik, nemesak ott dul alattomban, de hatalommal is kiront onnan, megtagadván az engedelmeséget az előljáróktól, tiszteletet a fölebbvalóktól, barátságos közeledést az egyenlőktől, nyájas leereszkedést az alábbvalóktól; sőt fejeket az egzek fölibe is szeretvén emelni, nemesak a polgári törvényekkel dacolnak, de az isteni parancsokkal is nagy kevélyen ellenkeznek. És miben kevélykednek? Azon adományokban, melyeket a kegyes Isten ingyen jóvoltából vettek, s magok érdemének épen nem tulajdoníthatnak. „Ha pedig az Istentől vették, mit díszeszenek azokkal, mintha nem vették volna?” kérdi szent Pál apostol,¹⁶⁾ meg nem emlékező: hogy a mennyei Atya a hálátlan kevélyeket megalázza, Krisztus Jézus

⁵⁾ Kor. 1. 8—2. — ⁶⁾ Rom. 8—6. — ⁷⁾ Sirák 19—19. 20. — ⁸⁾ Mózs. 2. K. 5—2. ⁹⁾ Isai. 14—13. 14. — ¹⁰⁾ Apost. csel. 12—21. — ¹¹⁾ Isai. 5—21. — ¹²⁾ Jerem. 8—8. 9. — ¹³⁾ Kor. 1. 1. 3—19. — ¹⁴⁾ August. L. de vita Cleric. ¹⁵⁾ Gregor. L. Moral. — ¹⁶⁾ Kor. 1. 1. 4—7. L.

mondásaként.¹⁷⁾ — Mely szentül cselekszenek tehát azon szülők, kik magzatjaik szívében a kevélység csiráját idején korán elfojtani igyekeznek, nehogy napról napra növekedvén az bennök, vétket hajtsanak ki lelkek örök veszedelmére!

De hát melyek azon üdvös és hathatós szerek, melyek a kevélységet a belső és külső emberben még csirájában elfojtani, vagy ha erőre kapott, mérsékelni és legyőzni képesek és biztosak? E kettő: a lélek és szív alázatossága. — A lélek alázatossága, melyből fakad az alázatosság, a szív pedig az, mely neveli és gyümölcsöszteti azt. A lélek alázatossága ismerteti meg az embert önmagával igazán és voltaképen, kimutatván gyarlóságait, és azt is, mi legyen ő eredetileg magában és az Isten szemében: t. i. hogy testére nézve por és hamu, férgek eledele, enyészet zsákmánya. Lelkére nézve pedig noha az Isten mása, mert az ő képére és hasonlatosságára vagyon alkotva, de bűnös volta miatt Isten ellenségévé lett, nyomorult lény, ki mindegyre az örök kárhozat veszedelmében forog. — A szív alázatossága pedig az önmismeretet a lélek hasznára és javára tudja fölhasználni: azt eszközölvén az emberben, hogy alacsonyágát érezvén, nagyságra és hiuságra, különös tiszteletre, s magasztos becslésre fenhéjzva ne törekedjék: kívánván inkább semminek tekintetni, mint magasztalva dicsértetni: mert szent Bernárd atya mondásaként „az igazán alázatos inkább kíván az embernek szemében kiesinne látszani, mint nagynak magasztaltatni”¹⁸⁾ szent Pál apostol példájaként, ki igaz alázatosságban mondta: „tetszem magamnak erőtlenségemben, gyalázatokban, szükségemben, üldözésekben, szorongatásokban a Krisztusért.”¹⁹⁾ Lám, a mely buzakalász merően áll szárán az aratás idején is, jele, hogy üres az és nincs buzaszem benne, a teljes kalász pedig lehajolva ismerteti meg magát. Lám, a mely fa terhelve vagyon gyümölcsessel, annak ágai alá hajlanak a föld felé: a gyümölcs nélküliek pedig fölnyulnak az ég felé: úgy az ember, minél több erénynyel ékeskedik, annál alázatosabb, s minél erénytelenebb, annál magasban hordja fejét, s fölfuvalkodottabb.

Jeles erkölcs is az alázatosság: és ha találatnak is a világi közt, kik azt az emberi méltósággal ellenkező, alacsony maga elvetésnek tekintik s hirtelik, de sokkal többen vagynak a közös emberiségben, kik valódi erénynek nevezik, tartják és dicsőítik azt: kik ha a természet javaival bővelkednek, azokban föl nem fuvalkodnak, hanem a szoltározó királylyal alázatosságban vallják: „én Uram! én Istenem! az én mivoltom mint a semmi Előtted.”²⁰⁾ Ha dicsőség környezi őket, az Ura háritják azt, mondván: „ne nekem, hanem a Te nevednek adj dicsőséget.”²¹⁾ Ha a nyomorúságok tengerében elmerülve vagynak, nem emelik föl kemény zugulódással szavukat az egzekbe, hanem a csapásokat az Ur haragjának tulajdonítják, és megalázódva vallják, hogy „méltán szenvedik azokat, mert vétkeztek az Ur ellen.”²²⁾ Szóval: az igazán alázatos „minden körülményeiben a Jézus alázatosságát igyekszik követni, mely megszűnyíti az ember kevélye hiuságát.”²³⁾ — ördögi gonoszság tehát a kevélység, és isteni erény az alázatos-

¹⁷⁾ Luk. 18—14. — ¹⁸⁾ Bernard. ser. 16. in Cantie. ¹⁹⁾ Kor. 2. 1. 12—19. — ²⁰⁾ Zsol. 38—6. — ²¹⁾ Zsol. 113—9. — ²²⁾ Mózs. 1. K. 42—21. — ²³⁾ Bernard. Ser. 1. in Epiphan.

ság. Mely méltán kötötte tehát fia szívére az alázatos-
ságot az öreg Tóbiás, megakarván őt óvni a kevélység-
től élete minden napjaiban! — Boldog magzatok azok,
kiknek hasonló jó szülői levén, azok üdvös tanácsát el-
fogadják, azokat mélyen szívökbe vésik, és életüket
azok szerint folytatják.

Vezerle Gáspár.

A lelki-őr.

„Dicsértessek az Úr Jézus Krisztus!
Egy szenvedő híved kér, ó atyám!
Még egyszer óhajt látni téged e
Ránézve tán utolsó éjszakán.

Édes szülém a haldokló beteg —
Félek, hogy új hajnalra sem virad —
Epedve kéri, várja, szent atyám!
Az égből vett vigasztalásodat.”

Igy sir az árva gyermek bánata,
S átrezgi a szobának ablakát,
Hol méese mellett a szelid atya
Lapozza híven a szent bibliát.

Az éj felében zengő felhívás
A szent öreg szívének annyi már:
Mint drága, illatos gyümölcsnek a
Hón érlelő szép nyári napsugár.

„Megyek, jó gyermekem!” szolt nyájasan:
S vigasztaló anygalként, hirtelen
Előkeresve téli köntösét,
Megindul a csikorgó éjtelen.

„Vezess, vezess előre, kis fiam —“
S az árva gyermek búsan, szótlatlan
Előmegyen, nyomára a szelid
Atyának szánó köny-harmatja hull...

A méla hold, a nyájas csillagok
Utjára bő varázs-fényt hintenek:
Betegnek visz lélek-vigasztalást!
A csillagok ma szebben fénylenek.

Oly esendesen nyugosznak hívei,
Mint a jó, tiszta lelkiismeret:
Hol a hívőkért ilyen ör viraszt,
Az éji álom ott esendes lehet.

A földön minden élő elpihent —
Csak a szél sir kísértő hangokon,
S fölrázza a csillámló zuzmarát,
Mely ott ül a didergő bokrokon.

De a fagyasztó szél siró dala
Nem tartja vissza a szelid atyát:
Betegnek visz lélek-vigasztalást!
S az Úr kíséri hű apostolát.

Arezán az édes üdvözület, és
A tiszta szív bájos derűje van;
S a törhetlen hit égi fénye rezg
Tekintetének szűz sugárban.

Féjén a tisztos érdemkoronát,
A szép, ezüstös habzó fürtöket,
Órinyalának szent ajándokait —
Csökolgatják a csintalan szelek.

Betegnek visz lélek-vigasztalást!
Szent, és magasztos czél vezérli őt —
Az utfelen merengő csipkefa
Földig borúl az elmenő előtt. —

Az éj oly fényes, mégis oly hideg —
Talán haragra kelt a lomha tél,
S kiölni jött földről az életet,
Hogy oly dühöngve zug, jajong a szél — —

De a fiú elérte már szegény
Beteg szülője csendes ajtaját:
Fölnyitja azt, és visszanez — mi ez?
Nem látja a szent béke angyalát.

„Itt volt... itt volt — sohajt föl a beteg —
Itt volt a kedves, áldott szent atya:
Ah! hogy felém mosolyga, azt hívéim,
Megnyilt fölöttem a menny ajtaja...”

Hallotta ezt az árva jó fiú,
Hallotta, s majd nem kövé változott:
„Boldogságos Szűz, ó hol hagytam őt!?”
És sirva vissza, vissza elfutott — —

Meg is találta őt imádkozó
Görnyett helyzetben ott az utfelen:
A puszta föld zúzos göröngyein
Ott volt, ott térdpelet — élettelen!

Fölötte egy futó csillag nyomán
Kitérül a mennyország kapuja,
És szem-vakító égi fény közöl
Fölzendül a dicső alleluja:

„Hű szolgálja föl! számodra Isten itt
Az égben ad kiválasztott helyet:
Mert a jégkeblű gyáva föld tovább
Nem bírja el gazdag, nagy lelkedet!”

Kasztovszky László.

Katholikus hitélet.

Szár a z v o l g y, rozsnóyi egyh. megye, sept. 15. 1857.
A főpásztori látogatás a kath. egyházban mindenkor
öröm-ünnepnek szenteltetett. Ki irhatná le azon lelkesedést,
melylyel sz. Pált az ujonnan keletkezett keresztény
egyházak látogatása alkalmával a hívek fogadták? azon
örömet, tiszteletet, melyet 18 század lefolyta alatt a jámbor
ker. katolikusok főpásztoraik iránt — a hányszor ezek
körükben megjelentek — tanusítottak?

Ily öröm-ünnepet szenteltünk mi a közel lefolyt
hetek alatt, melyekben szeretve tisztelt megyés püspökünk,
mélt. s főtiszt. Kollártsik István ur saját apostoli buzgalma-
tól ösztönöztetve, atyai gondoskodását a putnoki egyházi ke-
rületre is kiterjesztvén, bennünket törvényes apostoli látoga-
tásával boldogított. Az apostoli idők s az egyházban folytono-
san gyakorlott szent szokáshoz híven, sóvár kebellet s a tiszte-
let mindazon nemével, melyet a főpásztor iránti fiúi kegyelet
önkéntesen parancsol, melyet a körülmények megengednek,
várta s fogadta keblébe a nép mindenütt ómltgát. Ki is f. év
augustus hó 19 én Rozsnóról kiindulva, látogatásával e-
lőször is Méhit kívánván megörvendeztetni, oda, miután
tek. Péczely János es. kir. gömörmezei tornallyai ke-
rületi főbíró ur által a polgári kerület szélén üdvözöltetett
s fogadtatott, ennek s a Nagy Csótlónál esatlakozott ke-
rületi alesperes főt. Pe t y e r e j z And. czim. kanon s put-

noki plebános urnak kíséretében, ifjú szép lovagok elővaglás, harang s taraczkok üdvözlése közepett délutáni 6 órakor szerencsésen megérkezett. Itt az utca szögletén leszállott hintájáról ő méltósága, a honnan baldachinum alatt, a szentkereszt és lobogók elővitele mellett, zöld galyak sorai, a környékből számosan egybesereglett papok s az ünnepies köntösben ékeskedő ajtatos neptömeg, ima s szent énekek örvedetes zengése közt áldást osztogatva, az egyháza érvén, ott az Ur oltára előtt térdre borult, látogatási működésére malasztot kérvén. Elvégezve imáját ő méltósága a papsággal egyetemben a plebániái lakba tért, hol őt mint védszentje előestéjén említettem főt kerületi aleperes s kanonok ur ékes latin beszéddel üdvözlé, kiemelvén azon őszinte fiúi örömet, szeretetet, tiszteletet, melyet a papság hűveivel egyetemben iránta mint főpásztor iránt keblében különösen ez örvedetes pillanatban érez. Más nap, azaz sz. István király napján Méhiben kettős ünnep lévén, t. i. egyháznapi s bérmlási ünnep, a környék minden helységéből seregestül sietett oda az ajtatos nép, különösen a pusznokiak buzgó pásztorok vezérlete alatt 3 órányi távolságból processióval jelentek meg, a nagy ünnep megülésében résztveendők, melyen is ő méltósága teljes egyházi segédlet mellet bemutatván az engesztelő áldozatot az ég Urának, miután a szóközi székre önmaga föllépvén, onnan a körülmény s hívek igényeihez mérve apostoli szavait szívrehatólag hangoztatta volna: a bérmlás szentségét szolgáltatva ki. Mely ünnepi szertartás után a plebániái lakon szép, egyházi férfiakmegyei, tisztviselők s tekintélyes uraságokból fuzott vendégkoszoru ebédelt a főpásztorral, kinek hosszu élete, állandó jó egészségeért lelkes felköszöntések történtek, s kinek ez alkalommal tiszteletére ő nagyságuk K o r e s k a J ó z s. gömörmegei főnök Rimaszombatból és S c h u l l e r V i n c e z e helytart. tanácsnok Kassáról szintén megjelentek. Következő napon látogatva, az ifjúságot a ker. kath. hit elemeiből maga személyesen kikérdezve, apostoli működését azon kegyes atyai áldozattal fejezte be ő méltósága, miszerint a legnagyobb kíséretet közt is hit-szilárd, s tiszta kath. érzelmeikről mint példánykép ismeretes méhi híveknek — kiket egyházfődelök megújításában 100 pengő forinttal fölszolgálni kegyeskedett, megigért: miként őket az általuk rövid idő múlva emelendő torony fölépítésében áldozatával továbbá is segitendi. Hason apostoli buzgósággal s a nép vallásos lelkesedése közt folytatta a főpásztor 22-én Sánkfalán, 23-án Liezében, 24-én Deresken látogatását: honnan visszasietett Rozsnyóra, ő es. kir. apostoli Főlségét körutja alkalmával püspöki lakában fogadandó.

A legmagasabb vendég elutazta után félbeszakasztott apostoli zárandokságát sept 5-én Nagy-Csötlön kezdé meg ujlazg ő méltóságá, honnan ugyanaz nap a vallásbuzgó 71 éves aggastyán, tek. kis-csötlői R a g á l y i M i h á l y ur helybeli közbirtokos által az agteleki úton üdvözelve s fogadtatva Ragályra érkezett. Itteni megjelenése a főpásztornak azért lön feltűnőleg örvedetes s nevezetes: mert ő volt az első látogató s bérmláló püspök egyházunkban. De megörökíté emléket az itteni híveknél azon atyai bőkezűségével, melynél fogva szívére véve egyházuk szegény állapotát, mely is a vallási alapítványból még 1842-ik évben fölépítettvén, ez ideig minden azt megillető beldisz nélkül, sőt a szükségesek hiányával állott, abba egy új oltárkép, szóközi szék, mise- s szertartási könyvek megszerzését, s a már haszonvehetlenné vált egyetlen kehely megaranyoztatását tulajdonából megajánlani, valamint a szintén hiányzott orgona mielőbbi megvételét — a hívek adakozása igénybevétele mellett — megrendelni kegyeskedett. És hogy a lelkész, ki ő méltóságától évenként 50 pengő forintnyi segítségben részesült, a plebániájához tartozó, 10 prot. helységben szétszórt híveinél pásztori kötelességét annál pontosabban teljesíthesse: részére azannyira szükséges lótar-tási költséget szintén nagylelkűleg megajánlani méltóztatott.

A főpásztor iránti vallásos lelkesedés s tisztelet, melyben ő eddigi utjában híveinél mindenütt részesült, Putnok mezővárosban tünt föl egész nagy-ágában. Ugyanis sept. 6-án esti 6 óra tájban Málé fiók-egyházhoz közeledve,

miután ott az ünnepi ruhába öltözködött ajtatos nép által szalag és tarka kendőkkel ékesített zöld galyak sorai közt — mit a szegény nép vallásos kegyelete rögtönzhetett — keresztül vonult: az idáig elébe jött városi fényes küldöttség üdvözlése s fogadása után, deli lovagok előléptetése mellett, az egész kerületi papság kíséretében, harang s taraczkok folytonos üdvözlése, az összesereglett roppant néptömeg örömtől sugárzó arckifejezése közt győzelmi pompához hasonló menettel vonult be az ez alkalomra készített diadali kapun keresztül ő méltósága Putnokra, hol közepette a legnagyobb fogadtatás-örömmel legelőször is a csinosan fölékesített több mint 200 gyertyával kivilágított egyháza sietett. Este a városi tér egészen ki lön világitva, fáklyás zene rendeztetett, mely alkalommal a városi polgármester, tek. P u t n o k y Imre ur hálás elismerő szavakkal tolmácsolá a putnoki kath. híveknek főpásztorok iránti szeretetet s ragaszkodását, s megköszöné mindazon áldozatokat, melyekkel ő méltósága egyházukat bőkezűleg elhalmozá. Mely lelkes beszédre a főpásztor apostoli zárandokságában Barnabásként híven követő főt, M a r k o v i c s M á r t, ur rozsnói kanonok — a hely színén megjelenve — ő méltósága helyett alkalmilag velős szavakban válaszolt — biztosítván a híveket a főpásztor további atyai szeretete s jószívéről.

De legmeglepőbb volt a paplaki kapunál történt jelenet, hol a szeretett atya 18 fehér ruhába öltözött, kék szalag- s koszorúkkal ékesített ártatlan kis lánykáktól körülkerítve s üdvözölve, általuk szeretetök örökemekeivel egy csinos virágkoszorúval megtiszteltetett. Örömmel fogadá ő méltósága az ajándékot: Üdvözítők példájaként megáldá a kis szüzeket, intvén őket, hogy az isteni félelemben nevedvén, erkölcsük úgy virágozzék, mint a neki nyújtott koszoruba font virágok. Következő napon különösen az iskolágy fölé tanácskozva, ő méltósága, mint a népnevelés valódi apostola, ki — nem említve az e s más üdvös czélokra tett naponkénti áldozatait — a megyénk részére képezendő 6 tanító-nevendék évi díjazására szükséges tőkét 10,000 pengő forintot tett le: ő, ki csupán a putnoki egyház fölékesítése, torony föllátása- s paplak ujjalakításához ez ideig több mint 3,000 pengő forintnyi segítséggel járult, ez alkalommal áldozatait újbakkal tetézendő, egy új iskolatanító évi fizetése alapjára 1,000 pengő forintot áldozott, mely összeghez a híveinek lelkijöletéről mindenét föláldozó helybeli plebános, főt. P e t y e r e c z András czim, kanonok ur 800 pengő forinttal járult, s e mellett 3 köblös tulajdon földjét Málé fiókegyháznak örökre odaadományozta. Ugyanez alkalommal a tervezett putnoki új iskola fölépítéséhez kívántató szükséges téglá- s faanyagot ő méltósága gr. S e r é n y i L á s z l ó ur mint helybeli közbirtokos s buzgó katolikus nagylelkűleg megajánlani sziveskedett. A sept. 8-án történt bérmlási ünnepélyt emelé a méhi ajtatos híveknek lelkes pásztorok vezérlete mellett megjelent processiója, s azon körülmény, melynél fogva 3 prot. egyén tette le a kath. hitvallását a főpásztor kezébe. Ki is 7 plebánián összesen mintegy 1700 megkereszteltet avatott fel a bérmlás szentségében Jézus üdvözítő szent hite s egyháza bajnokivá Daczára gyengélkedő egészségének ő méltósága egész körútjában mindenütt maga szónokolt; személyesen kérdezé ki az ifjúságot a kath. hit elemeiből mily öröm volt apostoli szavait hallani, melyek által megtöré jelenlevő hívei éhségének csillapítására az élet igéjének kenyerét! látni ajkain a megelégedés s boldogság mosolyát, melyet a ker. hitudományból kikérdezettek helyes s vidám válaszaik által oda idéztek! Meglátogatá — hol körülményei engedék — a fiókegyházakat, iskolákat; s figyelmét a legesekélyebb körülményekre is kiterjesztve, ott, hol a hívek lelki szükségleteiről személyesen meggyőződött, czélszerű javítás s orvoslás iránt legottan intézkedett. A lelkészeket, előjárókat kötelességeik pontos teljesítésére serkenté; a szülőket gyermekük vallásos nevelésére, ezeket amazok iránti engedelmességre inté. Nem volt senki, ki tőle tudatlanságban oktatást, kételyeiben tanácsot, szomorúságában vigasztalást, panaszaira orvoslást nem nyert volna. Szállását ugyan mindig az illető lelkészek szerény lakában tartá; de azért látogatásával több előkelő uri családot szerencsételtetett.

Igy befejezve terhes apostoli utját a mindenki iránt nyájas, kegyes, leereszkedő főpásztor, áldást hintve hűveire, ő, kit atyai szeretete hozott közénk, fiúi szeretetünk tartott keblünkben: mindnyájunk szeretetét magával vive, mindnyájunk hálája s imája kíséretében septe 9-én Rozsnyóra visszatért. Legyen áldott, ki az ur nevében közénk jött! Köztünk létele emlékezetünkben örökre a legjeleseb, legszebb s legszentebb napok egyike leendő. E földön lelje mennél több atyai örömét az általa gondosan őrzött nyáj vallási s erkölcsös gyarapodásában; a más világon pedig jutalmazza meg neki az Isten érettségünk minden fáradozását.

E sorokat azon tájról írom, melyet a saját és mohácsi szerencsétlen ütközetek után bekövetkezett gyászos napok sok ideig borítva tartottak. A külelenség, s politikai úgy mint vallási belvillongások, melyek alatt szétszórtván a pásztorok, elszédtek a juhok, a kath. egyházra megtermék azon keserű gyümölcsöt, melynél fogva még csak egy század előtt is ez egész kerületben — hol hajdanta oly szépen virágozott a katholicismus — alig létezett egyetlen plebánia. Most, miután a boldog emlékü Mária Theresia fejedelemő alatt Rozsnyón a püspöki szék fölláttatott: a buzgó főpásztorok ernyedetlen apostoli örködése s az alattuk szorgos napszamosokként munkálkodó lelkészek buzgalmanak azon áldású eredménye lőn, miszerint a legközelebbi 28. év lefolyta alatt a régi romokon csinos új egyházak, tornyok, plebániák, iskolák s keresztetek emeltek s emeltek különösen napjainkban; a hűvek tetemesen szaporodtak nem csak számban, de vallásos erkölcsiségben is; szeretik egyházaikat, s fillérekkel örömet adóznak azokra; tisztelik lelki pásztoraikat, és pedig tisztelőik küljelekkeli nyilvánításában egymás közt vetekedve, mint ezt a jelen bérmálás alkalmával tapasztalni szerencsénk vala. Ezeket mint a kath. hitélet megannyi örömdetes jeleit látva, adjunk hálát Istenünknek, ki vallásos népetől atyai jótévé kezéit soha meg nem vonta, ki hű szolgáló munkáját bőven megáldva, egyháza fölött őrökdi!

Szárzavölgyi.

Szemerei levelek.

V.

(Vége.)

Az Isten háza, bucsu napján legalább, nem panaszkodhatik a látogatók száma miatt; hanem a látogatók szíve miatt? ez már más kérdés; mert biz olyanok is találatnak az Isten háza látogatói közt, a mik báresak elmaradnának onnan. Például: az az átkozott kevélység bele kapaszkodik az új ruha ránczába, bele esimpelkedik az új kendő rojtjába, óh biz az új pántlika esokrába is bele buvik, aztán hogy látsassék, a főhelyre áll, s így imádkozik: „Nem vagyok olyan mint egyéb emberek. Nem vagyok olyan, mint ez a mellettem térdeplő ócska-gunyás publikánus.“ Avval épen nem gondol, hogy ilyen imádság mellett megigazulás nélkül fog viszatérni az ő házába. — A fősvénység, no ez ugyan legkevesebbé mutatkozik bucsu napján az Isten házában, mire elég bizonyosság az, hogy egész éven át sem látunk annyi éhes koldust, a mennyit bucsu napján láthatunk részeg koldust; azonban hogy mégis egészen ne hiányozzék, egy pár judás-szívben a fősvénység is belopakodik az Isten házába, s meglátva a bucsunapi oltár-ékeséget, fohászkozik magában: „Mire való e vesztegetés? jobb lett volna ezt a szegényeknek adni!“ Pedig nem a szegényekért aggódik, hanem a világ tömött érszényeért epekedik. — A bujaság, Istennek hála, nem épen nagyon szerepel ugyan, de legalább egy-két szívben mégis körültekint, s nem azt nézi, melyik jobb, de azt nézi, melyik szebb? tanácsot tart az ártatlanság törbeke-ritésére; nem gondol vele, hogy az Isten a gonosz tanácsot ha nem itt, bizonyosan a más világon gonosz végre juttatja. — Hanem annál zarnokabbul uralkodik bucsu napján

az irigység. Nem gondol vele, hogy a paradicsom boldogsága is, a kárhozat angyalai is általa buktak meg, arra tör, hogy a keresztény lélekre is bukást, és pankrótot hozzon. Rohanó szélvész képeben betör a szívebbe, beoson azokkal az Isten házába, és imádkozik:

„Mi Atyánk! ki vagy mennyekben.“ Ej de boldog az a mihaszna Földesi, nem is tudja, mit csináljon sok vagyonával; nekem még csak egy kis krumpliföldet sem adott az Isten! „Szenteltessék a te neved.“ Hogy a teremő büntesse meg azt a Kaczeri Magdát, még ő is a templomba szentelenkedik, pedig tegnap este is a legények közt látták! És még drágább ruha van rajta, mint én rajtam is, hogy ki nem ég a szeme. Miért türi az Isten, hogy az ilyen kiesapongó az ő házát meggyalázza?! „Jöjjön el a te országod.“ Oh amott van az én lelkem hóhéra, az az átkozott Boszuliné, csak addig élhetnék, míg rágalmaim érdem szerint megfizethetném! „Legyen akarod miképen mennyben, azonképen a földön is.“ Biz igaz a, könnyű Gazdaginé asszonyomnak olyan ajtatos képet vágni, mikor könyökig turkál a jóban, de engem elhagyott már az Isten, hiszen mindig csak szenvedtet! „Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma.“ Ugyan nagyobb trakta lesz-e Torkosi szomszédnál, mint nálunk? Ej Viziszyoni bátyám-uram Egerből hozott egy hor-dó bort, ő mégis jobban kitesz magáért, de ám honnan győzi?! „És boesásd meg véteinket, miképen mi is meg-boesátunk az ellenünk vétetteknek.“ — Hah! amott van az az istentelen Pertelki, a ki engem hamis itélettel megrom-tott, hogy se az ég, se a föld be ne vegye! „És ne vigy minket a kísértetbe.“ Jaj Istenem! Kényesiek a tárkányi híres bandát hozatták el; nálok de hatalmas mulatság lesz este-re, óh csak meghinának, hiszen ott lesz Nyalka Palkó is, a ki mióta huszárnak állott, olyan édesen tud énelegni, mint-ha nem is paraszt de uri vérből való volna. Meg kell hal-nom, ha megint azt a ravasz Csábhegyi Katót viszi tánczra! „De szabadíts meg a gonosztól.“ Hej! amott áll az a k-hítű tizedes, a ki lovamért megzalogott, csak azok a száz-szemű zsandárok ne ténferegnének a faluban, majd megem-legettetném vele a magyarok istenét, majd nyomhatná egy pár hónapig azt a hitvány szalma-vaczkát az éhbetetlen koldus!

Igy imádkozik az irigység, s kezétfogva a hurragal előre készíti az Isten házában: hol lesz délután a rágalom-tanya, a pletyka-piacz, a huzakodás, czivakodás, puif-paif, és a többi multságok színhelye, melyek elkerülhetetlenül szükségesek arra, hogy teljes-bucsut nyerhessünk. — A torkosság bucsu napján némelyeknél már a szentmisére is bő-biskoító képpel, és illatos szesz-gözzel megy, és ott nem épen mindennapi kenyérért, hanem bucsunapi áldomásért fohász-kodik; de tisztelőtélre legyen mondva, a litániát mégis meg-kiméli, — arra már nem bír elég akarattal elmenni. — A jóra való-restség bucsu napján inkább csak az emberek házát keresi fel mint az Isten házát. Ne úgy méltóztassék érteni: mintha az emberek házát restelné fölkeresni, hanem úgy: hogy sok bucsúsok az Isten házát nem keresik föl a bucsu áldásáért, csak az emberek házába szállanak be a bucsu áldomásáért. Azonban képviselve van a jóra való-restség az Isten házában is. Képviselve van azokban, kik a predikáció alatt igent integetnek, vagy-mi? ámbar olykor-olykor felriadó horkantásukat sugja: hogy ok úgy tesznek, mint az é-des-tej harmadnapra kelve. — Az is meglehet, hogy nem-csak idegen vendégek, de ide bűnösök is meglátogatják bucsunapján az Isten házát; hanem ne bántuk tovább, mert a roszból kevés is soknak tetszik. Tehát lá-suk a többi.

A koresmán könnyű czéger vonzza, a templomon pedig nehéz kereszt rettentí a földhöz-tapadt gyáva szívet; nem esoda hát, hogy a koresmát többen látogatják. Hiszen a koresmának neve is jóval több van mint az Isten házában. A templomot nevezük: templom, istenháza, egyház, és imá-házának. No még némelyek imodának is mondják, hanem ezt, kérem alássan nem értem, mit jelent. Azt jelenti-e, hogy imádkozni mennek oda? Vagy azt jelenti: hogy immel-á-mal mennek oda? A koresma neveit pedig talán harmadán-ban sem tudom elmondani, hanem egyik szebb a másiknál. Csárda, koresma, kurta-kigyó, engedelmet kérek: kurta

koresma, Csaloda, Beesali, Zsodoma, Lopdteli, Gyilkos, Lebuj, Pokol, no ez még leginkább reá illik. Némelyek még iszodának is nevezik. No hiszen ha lehet „nyilvános rendes tanoda,” hát miért ne lehetne „nyilvános rendes iszoda”? En legalább ha piktör volnék, lefestenék egy nagy-begyű madarat, kiakasztanám aztán a czéger mellé, s aláírnám: „Nyilvános-rendes iszoda a telhetetlen gödényhez.” És az oda szokott nyilvános-rendes látogatók lezékéjét így írnám fel az ajtóra:

„Bejárás a dobzódás örvény-torkához.
Elő-csarnok a koldus-mankóhoz.
Rövid ut a koporsóhoz.”

Mert biz olyformán áll a dolog, hogy Jézust szülői a templomban találták fel, ellenben sok keresztény a koresmában veszi őt el. En legalább azt tartom, hogy a koresmitézeket nehezen látogatja meg Jézus áldása, és aszúiz Anya pártfogása. — Hanem hogy az ivóházat is nehezen látogatja meg, mert átok fekszik azon, a mértékletlenség, szemérmertlenség, és feslett kiespangások átka. Mérget mérnek ott, mely az ártatlanságot emészti, a jámborságot megöli, az üdvösséget eleszi, a lelket elveszti. Biz a kik ezen sátánfészket látogatják, mert ők ugyan nem imádkozni mennek oda, hacsak a b-durból kezdődő kortes-miatyánkot nem veszi tőlök az Isten imádságnak.

Hát ugyan azt a fonóházat, melyben nemcsak szoknyások ülnek a guzsalyon, de szűrösök is ülnek a guzsaly mellett, ugyan az ilyen gyöngyvirág — akarom mondani mákvirág-fonóházat meglátogathatja-e a szűz Anya, és az ő szent fia? Hej! hiszen ha igaz, hogy az ördögök közt is a sánta a leggonoszabb, ugy az ilyen fonóház egyenesen a sánta-ördög bűnvára. A mi szülémek szu-zékjából, meg a szomszédék padjáról, meg az egész falu környékéről láb nélkül is lábra kel, jobbára az ilyen fonóházban tűnik el. De még ennél is van kevesebb baj. Azt olvastam tavaly a Kath. Néplapban: hogy a régi jó-időkben, ha a legény közel járt a guzsalyhoz, oda fonták a haját. Persze hogy akkor az Isten házában tiszta szűzek esedeztek a szűz Anyához. No hiszen hála Istennek! most is vannak még ilyenek, még ezeknek csak nem vagyunk szűkében. De mégis nagyot fordult már a világ ereke; hiszen most a csirke is majd annyit tud már kodácsolni a világ hívságáról mint az öreg tyúk. Ott abban a sánta ördög bűn-varában nagyon hamar eltanulják, hogy ha a legény távol jár a guzsalytól, hát oda kell fogni a szívét; s ennek az a gyümölcse, hogy azt a kis fonalat nagyon drágan veszik meg a szülők, — azaz csak szívök drága kincsének ártatlanságán veszik meg, mely együtt fogy a kenderrel, talán előbb elfogy mint a kender, vagy legalább megfogyatkozik. Némelyiknél az első szentség megelőzi az utolsót, némelyik a menyasszonyi koszoru helyett bizvást fölvehetné azt, a mit bú-takarónak neveznek, mégis epednek érte; némelyik pedig, mikor a hitániában azt énekeljük: „Jézus szűzek völégénye!” csak alig meri rámondani: „Irgalmazz minékünk!”

En nem tudom mire nézi el a napot némely gondatlan szülő?! Talán azt gondolja, hogy leánya is eljárhatja azt a szomorú nótát, a melyen ő maga szerencsésen átesett?! Jó jó lelkem! de hiszen még akkor nem rendeztek ám rendszeres ostromállapotot az ártatlanság ellen. Még akkor a fonóban sem, a lakodalomban sem huzták ki erővel a leányt a setét pitvarba! Vagy attól fél a szülő, hogy majd el nem kel az eladó, hacsak a fonóban, meg az ivóban nem árulja magát?! Megkövetem alássan, hiszen az rendén van, ha a házra czédulát függesztenek, s ugy hirdetik: „Ez a ház eladó,” vagy „Ez a ház bérbe adandó,” de az ivó, meg a fonó nem olyan czédula: „Ez a lány eladó,” hanem olyan czédula: „Ez a lány bérbe adandó.” Istenemre mondom, a szomorú tapasztalás bizonyítja, hogy ha a leány szülői felügyelés nélkül van az ivóban, és a vegyes fonóban, akkor ilyen czédulát hord magán! Apáink nem ólálkodtak egész tenger éjszakán a leány mellett, mégis minden jóra való hajadonnak rendelt az Ur férjet, és bizony sokkal több boldog házasság volt akkor mint most van. A jó bornak nem kell czéger, a rosztat pedig czéger mellett is — no hi-

szen megkóstolják ugyan, — de aztán ott is hagyják; csak-hogy nem ugy hagyják ott a mint találták. Bizony nagyon sok szülő lelkét fogja az terhelni majd ítéletkor, hogy szíve drága kincsét maga adta mézszárszékre, maga ültette be a mákvirágok közé. Nagyon sok anya lelkét fogja az terhelni, hogy leányát nem Máriának neveli, hanem Magdolna tánczára ereszti, melyre csak majd későn ne érkezék Magdolna bűnbánata! A vegyes fonóházat kesergő szívvel nézi a szeplőtelen szűz Anya, mert azt látja, hogy ott sok szép angyal olyanná változik lelkében mint az elkárhozott angyal, vagy mint az elpusztult paradicsom, melyet a bűn átka özserontott.

Most az egyszer a szándékom összement, mint a vízzel kevert tejfel. Ugy akartam tenni mint az érdemes öreg palóczi tetti, a kinek három hordó bora lett volna, de két hordóba szoritotta, s akkor így az egyiknek dugóját beütötte, és a bort utnak eresztette, hogy a lórénék helyet csináljon. Rövidre akartam szabni leveletem és ime hosszú lett belőle. De már nem tehetek róla, ha megújja valaki, álljon bosszút rajtam, kezdje újra, s olvassa el másodsor is, hiszen ugy is könnyebb azt elolvasni, mint leírni. Egyébiránt a mi még hátra van, röviden mondom el.

Hogy e szomorú képek mellett valami örömdetes is legyen, elmondo őszintén: hogy Szemerét a bucsu napján meglátogatta szűz Anyánk pártfogása, és Istenünk áldása. Volt látogatója tömve az Isten házában is; no volt látogatója a másik háznak is. Volt minden bőven, mulatság is, — még részeg ember is. De verekedés nem volt, istenkáromlás sem volt. Adja az Ur szent kegyelme, hogy minden bucsuról legalább ennyit, azaz: ezt a két utolsót el lehessen mondani.

Még pedig két szavam lenne, ha meg nem sokallanák. Az első, érdemes betűszedő uramhoz. Megkövetem szépen, nem is tudom, hogy titulázzam, de igen kérem, vegye figyelmébe, a mit mondok. En a főtiszteletű szerkesztő urat megkértem, most is újfent kezeit esőkölvá kérem: hogy csak méltóztassék törülni, mert magam is tudom, hogy biz az én szegény levelemben elég törülni való akad; azt is jól tudom: hogy ha a szerkesztő törül, akkor a salakja marad ki, nem pedig a sava borsá. Hanem tisztelt betűszedő urnak tessék kérem meggondolni, hogy már kilencz éve, mióta a dézsmát eltörülték. Azt nem említem, hogy második levelemben olyanformát tett, mintha egy tinót a derekán ketté vágnának, és a farkát a szarvához kötnék; ez tévedésből esett. De ha érdemes betűszedő uram egyes szavakat, és mondatokat dézsmál ki, még pedig összefüggés-zavarólag, akkor egészen más értelme lesz, mint a mit én akartam, néha pedig épen semmi értelme sem lesz, mint harmadik levelemben két helyen is van. En ugyan ezért sem busulom halálra magamat, sőt mivel a toronyban galambok közt lakom, s az epét nem szeretem, annál inkább töreksem olyan tisztán írni, hogy okula nélkül is eligazodhassék rajta; de aztán, ha valamikor a tisztelt olvasók azt fogják mondani: „Harangozó uram most minden értelem nélkül félreverte a harangot,” ezt a dicséretet ketten fogjuk atyafiságosan megosztani.

A másik szavam az én kedves bíró szomszédomhoz lenne. Második levelemben feladott kérdéseimre még nem is felelt, s már megint egy újkérdéssel háborgatom. Hanem ez nem lesz rejtett, sőt inkább nagyon világos. Egy esztendő alatt háromféle újságban négyféleképen olvastam dicső első királyunk születését. Az egyik azt mondja: született 988-ik évben. A másik azt mondja: született 985-ik évben. A harmadik azt mondja: született 979-ik évben. A negyedik azt mondja: született 978-ik évben. — Ugyan lelkem szomszédom, ha van a kezénél valami kistűkör, vagy hármastória, írja meg, melyik már igaz a négy közül? Azt tartom ugyan, hogy az utolsó (978), a mit a Kath. Néplap közölt; mert ugy tanultam valaha az iskolában, hogy szent István 19 éves korában lett vezér atya halála után, a ki 997-ben halt meg, de szeretnék még is bizonyos lenni benne.

Befejezésül hő szívből kívánom: hogy magát is betűszedő urammal, minden dolgozó társaival, és minden olva-

sóival együtt látogassa meg szűz Anyánk pártfogása, és az ő szűz-méhe drága gyümölcsének szent áldása. Így nyerjenek részt mindnyájan a mi bucsunkban. Dícsértessék a Jézus Krisztus. Julius 2-kán, 1857.

Jakab szomszéd.

Szent Erzsébet legendája.

Minden műnél tekintetbe veendő nem csak a beltől, hanem az idő hosszu, vagy rövidebb volta, mely a l a t t, ugy a költség és fáradság arányossága is, melylyel az létre hozatott. Mert végre is sok rendkívülit lehet előállítani, hosszu idő, pénz és megfeszített szorgalom által; mi azonban a művészetbeni haladás bizonyítványaul általában és rendszeren alig tekinthető. Vannak például csudálatig finom tollrajzok, melyek a legszebb aczélmetszetekkel vetélkednek szépségre nézve: s mégis mily távol vannak tőle, hogy az utóbbiakat pótolhatnák! Épen az ő fáradságos és nem sokasítható voltuknál fogva csekély, vagy semmi hatást sem gyakorolhatván a rajzművészet emelkedésére, s közhasznóságának elismerésére.

E szempontot nem szabad mellőzni a divatos albumok és oly mű közti összehasonlításnál, minő a Sz-István-Társulat által kiadott műemlék, t. i. szent Erzsébetnek szóban levő legendája. Lehet szemre meglepőbb, pompásabb műveket is előállítani, melyek telvék számos és gyönyörű képekkel: de e képek talán egyig lithographirozvak; és így nem képezik tulajdonképen a könyv tartalmát: csak úgy rakattak bele. Vagy talán fametszetű nyomatok, és mestereleg vannak színezve is: de e színezet csak merő vízfestéssel, minden példányban változó árnyéklattal stb. eszközöltetett; és sem a nyomtatási színek élelenségével nem bír, sem azok tartósságára nem számolhat. S végre is legyen bármily sikerült, nem nyomdászati mű, nem nyomtatott könyv, a szó teljes értelmében. Az ekkép nélkülözni kellendőt aranyozás, mely pedig egyik legfőbb ékessége a könyvnek, s mely csak sajtó utján eszközölhető nagyobb kiterjedésben és kellő tisztasággal, szinte figyelmet érdemel. Azonban mindezt mellőzve, ama híres albumok, melyeket egynémely a művészet remekeiül emleget, bármint csillogjanak a rájuk pazarolt fénytől, — egy e t l e n e k; és eltéve a megtisztelt birtokos szekrényébe, elásott, legalább elrejtett kincsekül tekinthetők, nem pedig az olvasó közönség kezei közt több országban is forgó irodalmi terményekül. Ez szerintem roppant különbséget képez, és a számos példányban, egyforma esinnal kiállított, bár kevésbé drága könyvet, minden albumnál becsesebbé, s a művészet szempontjából is jelentékenyebbé teszi. Mert az utóbbinak megszerzethetése, épen azért, mivel csak egy példányban létezik, birtokosán kívül mindenkire nézve lehetetlenség: míg a könyv, ha nem is mindenkitől, de sokaktól birt. és használható közkinésé válik.

A társulat épen azért, mert k ö n y v k i a d ó társulat, csakis ilyet akart adni: tudniillik egy, mind tartalma-, mind pedig alakjánál fogva érdekes művet; mely ha költségos volta miatt, sőt rendeltetésénél fogva is, egészen k ö z ö n s é g e s s é nem válhatik is, eléggé számos példányban forogjon kézen, miszerint valódi műemlékül tekintethessék nem csak honunkban, hanem ezen kívül is, hogy lehetővé tétessék annak megszerzése másoknak is, kik benne gyönyörködni, rajta épülni, vagy általa a művészetben előrehaladni kívánnak.

A társulatnak csupán ez évi januárhóban adatott primási (mint védnöki) levél által értésül Ő Főlségeik Pestre érkezése; és közöltetett a felhívás, részéről is készíteni valamely irodalmi művet, jelölül tisztelgő hódolatának. A társulat csak az ezen havi, szokottnál későbbben is tartott, választmányi gyűlésében értekezhetett róla, hogy vajjon mit lehetne ily rövid idő alatt, ezélnak megfelelőt előállítani: mignem a nyomtatandó könyv tartalmul t. T o l d y Ferencz ur indítványára, mint legkor- és alkalomszerűbb, sz. Erzsé-

betnek az E r d y-codexben olvasható legendája tüzetett ki. A kézirat hű lemásolására, és szükséges jegyzetekkel ellátására az indítványt tevő, egy kimerítőbb életrajz készítésére pedig, mely a töredékszerű legenda kiegészítéséül szolgáljon, főtisztelendő Daniélik János alelnök ur ajánlkozott.

A könyv kiállításával megbízott társulati igazgatónak a legendát ő stylben és megfelelő betűkkel kellvén ki nyomtatni, szükségesül mutatkozott, hogy az szintilyen stylben készült ékesítvényekkel is láttassék el: hogy a nyomtatvány ne csak belbecse, hanem külszépsége által is hason, még pedig nemcsak azokra, kik a typographiai művészet rejtettebb tökélyeit is képesek valamely nyomtatványban fölismerni, hanem azokra is, kik kevésbbé levén avatottak, egyedül a sz p külső, a színpompa, hibátlan rajz, tisztaság, és öszhangzás szülte benyomások után ítélnek róla.

Január vége felé járván az idő, s a műnek június elején már készen, bekötve kellvén lennie, méltán keletkezett az illetőkben aggodalom, miszerint ennyi idő szerfölött kevés talál lenni egy, a szokott közönségesen fölilemelkedett nagyobb mű elkészítésére, mely ne csak a Főlségekhez méltó ajándék, hanem egyszersmind maradandó emléke legyen egy (magyarhoni) irodalmi társulat izlésének, szépművészeti fejlettségének, és kiállításbani gyorsaságának ugy, valamint erejének.

A műemlék egy régi kéziratból állott, mely még lemásolva nem volt (pedig t. T o l d y ur épen szembajban szenvedett, mely őt különben is nagy elfoglaltsága mellett a kényes munka bevégzésébe ébenszerfölött akadályozta), és egy életirásból, mely csak ezután vala készitendő; a nyomtatáshoz saját régi betű, nehéz merített papír kellett, stb. megannyi szokatlan, a kivánt mennyiségben rögtön alig kapható cikkek; a szegélyek, és az ezekbe illő, s történeti jeleneteket ábrázoló kép e k pedig, a többi ékesítvényekkel együtt, annyira hiányoztak, hogy még csak az e célra szükséges és fölhasználható anyagot sem lehetett a művészek kimutatni. Mert honnan is vegyünk sz. Erzsébet életét illusztráló, középkori stylben készült képeket: miután oly dus képgyűteménnyel nem bírnak; de még e végre használható rajzok- és képekkel ellátott ilyetén könyvünk sincs? En legalább nem ismerék ilyet, s elmulaszthatatlannak ítéltém, a hozzá szükséges anyagot külföldön, nevezetesen Német-honban keresni, hol sz. Erzsébet meghalt, hol emléke maig él, és tettei képekben is inkább örökítvők. M o n t a l e m b e r t grófnak ismeretes nagybecsű munkája volt az egyetlen, melyet használni lehetett volna: de ez ki nem elégített, s hogy nem is elégíthetett ki, azt a nevezett munka, s a társulat által kiadott emlék közt tett összehasonlítás után most már mindenki beláthatja; ámbár igen sokat köszönünk neki: mit be nem vallani hálátlanság lenne... Így fejlődött ki a külhonba utazás szükségének érzete; mely szándék, dacára a téli időnek, azonnal végre is hajtattott.

A szükséges utilevel megszerzése szinte időbe kerülvén, csak január 21-kén lehetett elindulni: s február 8-dikáig Bécs, Prága, Dresda, Lipsce, Nürnberg, Augsburg, Regensburg, München, Bamberg stb. meg volt futtaban járva; s a leg-szükségesebbek, tudniillik az ékesítvényekül szolgáló rajzok és fametszetek — megrendelvék többnyire Dresdában, a művészet egyik legkegyeltebb hon- és városában.

„S miért nem Bécsben? Miért nem Prágában? — kérdi talán egynémely: az utóbb nevezett városokat honunkhoz és Pesthez minden tekintetben közelebbieknek ítélvén. Pedig nem egészen ugy van; mivel a földolog, tudniillik a rajzok elkészültét sürgetőre nézve, a történet színbélyéhez közelebb valának Német-hon egyéb felsorolt városai Bécsnél; és így hasonló művészi erők mellett több reményt is nyújtók a vállalat sikerültéhez. A mint hogy némely darabokat, például a marburgi templom hű rajzát stb. csak is onnan, a hely színeről kellett Lipscebe hozatni; sehol sem lévén kapható: odamenni pedig uti levél hiánya miatt nem lehetvén. Különben más okok is forogtak még fön. Bécsben csak az államnyomda lehetett volna segítségül czölünk kivitelére: a mennyiben szükséges erőket és eszközöket kölcsönözött volna a mindenesetre Pesten nyomtatni kel-

lett munka kiállításához; de annak egész szerkezete és célja más, mint hogy határozott díjért, bárkinek szabad rendelkezésére álló intézet lehetne, mely sok időt rabló értekezésekbe bocsátkozzék; pedig egy egészen új és inkább kísérlet, mint kidolgozott tervnek mondható vállalatunk, e nélkül nem vala létesíthető; melynek minden részletei külön magyarázatot, és a művészeti betanítást kívánták. E fölött az idő rövidsége megkívánta, hogy a szolgálat gyors legyen, és kész a rendező szándékát, terveit mindenben valószínű. Az államnyomda mindemellett is szíves volt Pestről megkeresetését következtében, kezdő- s más betűmintákat küldeni: azonban a kész góthbetűk czélunkhoz képest kissé régiek és kicsinyek voltak, alkalmas újak megszerzése pedig szinte időbe kerülendett; míg a használt pestiek a régi kéziratot megközelítő hűséggel nyomták ki: mint ezt a „Fac simile“ összehasonlítása után észrevehetni.

De ezenkívül a legfőbb bajt nem is a nyomtatás nehézségei képezték, melyek csupán akkor leendettek legyőzhetlenek, ha a könyv nem Pesten nyomtatott volna, hanem külföldön; hova sem alkalmas javítót, sem eredeti codex-et vinni vagy küldeni nem lehetett, s hol a minden kis részletnél előforduló kétségeket csak időrabló s mégis tökéletlen levelezés által lehetett volna megoldani, s a hibákat megigazítani. Így ugyan soha sem lettünk volna készen. A fő nehézség abban állott, hogy a legendának nem csupán ő stílusban, ehhez illő rajzokkal, hanem egyházas és vallási jellemet tanúsító ékesítvényekkel is kellvén megjelennie, ehhez oly művész igényeltetett, ki ne csupán a szemnek tetsző, divatos rococo-izléshez értsen, hanem a könyv tartalmának megfelelő magasztos érzéseket is történeti tudja kinyomni. Ehhez pedig nem elegendő a technikai csin és gyakorlottság a művész részéről, ehhez mély vallási érzés is kell, és vele párosult ismerete a keresztény multnak. Az e nemű tanulmányok pedig nemcsak rövidebb idő óta kezdtek jobban műveltetni, úgy hogy még kevesen mondhatók azokban otthonosoknak: de már magukban véve is oly természetiek, hogy e tekintetben kitűnni csak néhány választottnak adatott. Megvallom, én sem itt, sem Bécsben nem ismerék művészt, a kihez e tekintetben egész bizodalommal fordulhattam volna. Pedig ilyet kellett keresni. Eredeti compositóra volt szükség: rajzolatra a egyházas stílusban, melyekhez a legenda, s mely ezekhez illjek.

Ilyesmit közelünkben hiában kerestem volna: mint hiában kerestem Prágában is; hol mégis a Haaseféle nagyszerű nyomda és betűöntőde sokat látszott ígérni. Azonban ez intézet vezetőjének készségihiánya, mint ki csak elismert nyomdászai czégekkel volt hajlandó érintkezni, s egyedül a mintakönyvben látható (és Pesten is látott) kész művekre utalt, a helyett, hogy valami új és sajátos: mű kiállításához reményt nyujtana, ehhez több időt igényelvén, — azon meggyőződésre birt, hogy ez uton mit sem várhatni, s tovább menni kényszerített.

Igy lön, hogy a rajzok Dresdában, Gaber intézetében lönnek megrendelve: mely választást még Münchenben is csak helyeselni tudák az ahhoz értők. Gaber és Richter intézete tudniillik, melyből többi között Schnorr „Bibel in Bildern“ című pompás művéhez a legtöbb fametszetek kikerültek, mely Richter „Erbauliches und Beschauliches“-ét, és az „Evang. Bücherverein“ képes bibliáját (pedig Gaber katolikus), rajzokkal ellátta, hogy a „Göthe Album“-ot, Bechstein „Mährchenbuch“-ját, Hebel „alemanische Gedichtzeit“, Horn „Spinnstube“-ját, s a Meinholdnál megjelenő nagyszerű munkát, „Die deutsche Geschichte in Bildern“, ne is említsem, ez intézet mondok, elegendő kezességet látszott nyujtani a mellett, hogy a munka a határozott időre elkészül, még pedig úgy, a mint ohajtám. Csak is ez intézetben készíthetett el oly remekül, és annyi fametszetet april végeig, hogy Gaber martius vége felé írhatná, mikép: „Semmi más műintézet sem lett volna képes ily megfoghatatlanul rövid idő alatt ennyit elkészíteni; kivált miután az első hónap többnyire csak ki-

sér lettek- és kérdezőkódésekkel telt el... Jelenleg tizenhat fametsző dolgozik e munkán.“ Pedig a Dresdában készült fametszetekhez, Pesten még csaknem annyit kellett készíttetni Braunnál; hogy a képek alapszínzve, s a körzetek aranyozás- és színekkel legyenek földiszítve.

Ugyanis a hányféle szín és árnyéklat látható a legenda egyes lapjain, annyiszor kellett minden kép és ékesítvénynek fába metszetnie; még pedig oly összhangzólag, hogy az elsővel tett nyomásba minden utóbbi beleilljek. S a hány külön színű betű vagy rajz fordul elő benne, annyiszor kellett sajtóba emeltetni az ívnek: úgy hogy némelyik, mindkét oldalát véve, huszszor is sajtó alá került; mindannyiszor hosszabb időre, s a leghőbb napokban is fütött szobára levén szükség, hogy az erőteljes színek megszáradjanak, és a kényes aranyozás a későbbi nyomást újra kiállhassa, hogy a színek el ne mosódjanak, a szöveg és aranyozás el ne dörgöltessék. És mindannyiszor a legnagyobb vigyázattal kellett örködni fölötte, hogy a színek és rajzok összevágólag egy egészet képezzenek.

E nehézségek, s főleg a szárításhoz igényelt idő hiánya okozták, ha némely példányban a kívánt pontosság el nem érhetett, és egyes hiányok láthatók: de ki műértő, az soha sem fog eléggé rajta bámulhatni, mikép ily munka april hóban megkezdve, júniusban már kész lehetett. Ambátor nem minden példánya; mivel a Fölségeknak szánt néhányon kívül, a többi másodszori munkával lön szükség nagy részben utánnomni: mikép ezt a 2-dik íven levő utolsó sorok figyelmes összehasonlítása után mindenki észrevevendi; az utóbb nyomott példányokban a végsőszót „mynd“ custost képezvén.

(Vége következik.)

Szent-István-Társulati ügy.

A Szent-István-Társulat által kiadott „Szent Erzsébet legendája“ című emlékkönyv kiállítási költségeinek fedezésére e gr. érsek 500 pfrtot urbéri kármentesítési kötelezvényekben, kalocsai érsek 500 pfrtot, nyitrai püspök 500 pfrtot, a szent-mártoni főpát 500 pfrtot, s a méltósága 50 pfrtot ajándékozni kegyeskedtek.

Epen most került ki sajtó alól: A katolika Religio tankönyve. Martin Konrad után német eredetiből fordítva Mester István, egri megyei áldozópap, sajtó-vámosi plebános által. Második vagy különös rész. Kiadja a Szent-István-Társulat. Második kiadás. Nyomatott Pesten, 1857. Gyurián Józsefnél.

Pályázat.

A váci püspöki megyében, Pestpilis vármegyében, nagykáta kerületben lévő Szent-Mártony-Káta belségében megürült kántor-mesteri állomásra f. é. november 11-re ezennel pályázat hirdettetik. Évi jövedelme: 160 házasok utáni párbér, és stola; 9 kilás földje, melyet a község egyszer megszántani tartozik, 3 kaszás rétje; házi kertje; 2 öl tűzfaja; mintegy 60 iskolába-járokól egyenkint 30 pengő krajczár, és egy csirke; — végtére méltóságos váci püspöktől segedelem fejében 24 pengő forint. Az e hivatalt elnyerni kívánók fenkített napon szükséges bizonyítványokkal ellátva, a helyszínén jelenjenek meg.

Kelt Tápió-Sághon september 30-án 1857.

Bruckner Endre
tanfelügyelő aleperes.

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT; FELELŐS SZERKESZTŐ SUJANSZKY ANTAL.

Pesten 1857. Nyomatja HERZ JÁNOS, Nador-utca 6. szám alatt.